

EASY PRZEWODNIK DLA EDUKATORÓW

Projekt

EASY – Edukacja dorosłych przeciw stereotypom – to projekt Erasmus+ współfinansowany przez Unię Europejską. Projekt ma na celu promowanie równych szans i dostępu, włączenia, różnorodności i sprawiedliwości we wszystkich swoich działaniach i jest rozwijany w kontekście bezprecedensowych wyzwań i możliwości stojących przed światem, takich jak rosnąca globalizacja, w celu zniesienia stereotypów. Naszym celem jest, aby dorośli zrozumieli istotę i mechanizm stereotypów, które mogą prowadzić do dyskryminacji, z jednoczesnym zwiększeniem dostępności do wysokiej jakości uczenia się dla dorosłych, co jednocześnie pomoże w integracji i różnorodności we wszystkich dziedzinach edukacji, szkolenia, młodzieży i sportu.

Projekt EASY wypracował cztery rezultaty:

Rama kursu EASY: Ramy kursu dla edukatorów dorosłych określają kompetencje przedmiotowe w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw dotyczących stereotypów, tego, w jaki sposób stereotypy prowadzą do dyskryminacji, jak dyskryminacja ze względu na płeć i wiek wpływa na całe społeczeństwo oraz jak sprawić, by dorośli byli bardziej kompetentni, by zapobiegać tym dyskryminacjom. Obejmuje moduły, efekty uczenia się, główne treści i zasoby kursu skierowanego do edukatorów dorosłych na temat stereotypów związanych z wiekiem i płcią.

Katalog filmów i komiksów EASY: Katalog zawiera opisy serii filmów (fabularnych i krótkometrażowych) oraz komiksów (animowanych i/lub komiksów „papierowych”), przedstawiających społeczne stereotypy i różne sposoby organizacji społeczeństwa.

Zestaw narzędzi EASY: Zestaw narzędzi zawiera scenariusze różnych ćwiczeń, które edukatorzy dorosłych mogą wykorzystać w swoich sesjach. Działania edukacyjne są oparte na wybranych z katalogu filmach i komiksach, które pozwalają aktywnie eksplorować stereotypy i dyskryminację.

EASY przewodnik dla edukatorów: Przewodnik przedstawia racjonalne podejście EASY dla odbiorców docelowych (dorosłych i edukatorów dorosłych) oraz społeczeństwa obywatelskiego (personel i organizacje, w kształceniu i szkoleniu zawodowym, szkolnictwie wyższym i/lub kształceniu dorosłych) oraz ilustruje, jak elastycznie korzystać z zasobów Ramy kursu, Katalogu i Zestawu narzędzi.

Autorzy

Teresa Papagiannopoulou, Adelais Papagiannopoulou
Olympic Training and Consulting, Grecja

We współpracy

Margarita Angelova, Tatyana Nikolova
Acta Foundation, Bułgaria

Graça Gonçalves, Márcia Silva, Nana Nyarko-Mensah
AidLearn, Consultoria em Recursos Humanos, Lda., Portugalia

Mette Gabrielsen, Nerma Dedic Palomino Aedo, Charlotte Birkebæk Truelsen
HF & VUC FYN, Dania

Wanda Baranowska, Małgorzata Kosiorek, Ewa Kos
Uniwersytet Łódzki, Polska

Recenzenci

Emilia Mazurek
Polska

Sílvia Luís
Portugalia

Spyros Zafeiropoulos
Grecja

Steen Henningsen
Dania

Układ i projekt

Wanda Baranowska, Uniwersytet Łódzki
Graça Gonçalves & Márcia Silva, AidLearn, Consultoria em Recursos
Humanos, Lda.

EASY Przewodnik dla edukatorów można pobrać bezpłatnie!

EASY Przewodnik dla edukatorów został opracowany w ramach projektu EASY partnerstwa strategicznego Erasmus+ KA2 na rzecz edukacji dorosłych i jest dostępny na licencji Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Spis treści

Projekt	2
Autorzy	3
1. WPROWADZENIE	5
1.1. Zakres.....	5
1.2. Odbiorcy przewodnika	5
2. PROCESY STEREOTYPIZACJI I DYSKRYMINACJI W EUROPIE.....	6
3. JAK SKORZYSTAĆ Z PAKIETU EASY	7
3.1. Rama kursu EASY	9
3.1.1. Opis	9
3.1.2. Możliwości wykorzystania RAMY KURSU przez interesariuszy	11
3.2. Katalog filmów i komiksów EASY	19
3.2.1. Opis	19
3.2.2. Możliwe zastosowania przez interesariuszy.....	20
3.2.3. Sugestie dotyczące poszczególnych krajów	20
3.3. Zestaw narzędzi EASY	24
3.3.1. Opis	24
3.3.2. Możliwe zastosowania przez interesariuszy.....	24
3.3.3. Sugestie dotyczące poszczególnych krajów	25
4. WNIOSKI.....	31

1. WPROWADZENIE

1.1. Zakres

Dzięki analizie potrzeb przeprowadzonej w krajach partnerskich przed wdrożeniem **projektu EASY** oraz badaniom wstępnym i wtórnym przeprowadzonym w pierwszym roku jego realizacji ustalono, że we wszystkich krajach występuje znaczny brak interwencji wspierających edukatorów dorosłych w skutecznym radzeniu sobie z kwestiami dyskryminacji i różnorodności w kontekście ich szkoleń. Z wyjątkiem ogólnych ofert dotyczących umiejętności międzykulturowych lub działań antyrasistowskich, nie ma **ukierunkowanych ofert szkoleniowych dotyczących potrzeb i obaw edukatorów dorosłych w zakresie zarządzania szkodliwymi skutkami stereotypów w kontekście szkolenia dorosłych lub skutecznego i efektywnego zarządzania stereotypami w myśleniu i działaniu edukatorów**. Na poziomie polityki strategię i interwencje przeciwko stereotypom i promowaniu kultury akceptacji koncentrują się na szkolnictwie podstawowym i średnim, podczas gdy obszary edukacji dorosłych w większości przypadków nie są w nie zaangażowane ani nie są przez nie uwzględniane. **Istnieje wyraźna potrzeba promowania systematycznych szkoleń i podnoszenia kompetencji edukatorów dorosłych w tej kwestii, które skutecznie zaspokoją tę potrzebę w drodze formalnej i poza formalnej edukacji dorosłych.**

Szereg ofert szkoleniowych dla dorosłych słuchaczy, dotyczących kwestii różnorodności, w mniejszym lub większym stopniu występuje w ofertach szkoleniowych z zakresu nauk społecznych i humanistycznych we wszystkich krajach partnerskich. Jednak również we wszystkich państwach **odnotowano znaczny brak odpowiednich materiałów szkoleniowych lub ram, takich jak RAMA KOMPETENCJI EASY, wspierających proces zapobiegania dyskryminacji w myśleniu i działaniu edukatorów i dorosłych uczących się, w odniesieniu do stereotypów płci i wieku, a także innych cech społeczno-demograficznych i kulturowych.**

W związku z powyższym projekt EASY koncentrował się na roli edukatorów dorosłych w zapobieganiu stereotypom opartym na istniejącym postrzeganiu płci i wieku uczestników jako procesie dwukierunkowym.

Celem **PRZEWODNIKA DLA EDUKATORÓW EASY** jest przedstawienie rezultatów opracowanych w projekcie EASY jako uniwersalnych, nietypowych i efektywnych sposobów kształcenia edukatorów dorosłych z różnych środowisk i dyscyplin, którzy szkolą także różne grupy ludzi. Zasoby projektu EASY mogą być wykorzystane przez nich do zaplanowania i zaoferowania interwencji szkoleniowych, które zapobiegają dyskryminacji opartej na krzywdzących stereotypach dotyczących wieku i płci w kontekście szkoleniowym i społecznym.

1.2. Odbiorcy przewodnika

Z pełnym przekonaniem o dostarczeniu wysokiej jakości i bardzo potrzebnych narzędzi integracyjnych przeciwko stereotypom związanym z wiekiem i płcią, przedstawiamy wszystkim zainteresowanym (dorosłym, edukatorom dorosłych, personelowi i organizacjom, w kształceniu i szkoleniu zawodowym, szkolnictwie wyższym i/lub edukacji dorosłych, innym zainteresowanym podmiotom, takim jak organizacje pozarządowe zaangażowane w edukację dorosłych, organizacje i instytucje działające na rzecz edukacji dorosłych i integracji społecznej itp.) produkty projektu i ich możliwe zastosowania. Niniejszy syntetyczny **PRZEWODNIK DLA EDUKATORÓW**, jest skierowany do wszystkich edukatorów, **instytucji edukacyjnych** i innych **interesariuszy**, zawiera wskazówki dotyczące sposobu, w jaki opracowane materiały szkoleniowe i wybrane materiały audiowizualne mogą być wykorzystywane w różnych kontekstach, w celu wzmocnienia pozycji edukatorów osób dorosłych w radzeniu sobie ze stereotypami. Zasoby projektu, dostępne na stronie www.Projecteasy.eu mogą być wykorzystywane w połączeniu z dowolnym materiałem lub jako samodzielny materiał.

2. PROCESY STEREOTYPIZACJI I Dyskryminacji w Europie

Chociaż od lat 60. ubiegłego wieku w Europie powszechnie deklaruje się poszanowanie praw człowieka, a od 2011 r. systematycznie publikowany **jest podręcznik dotyczący europejskiego prawa antidyskryminacyjnego, kwestie stereotypów są nadal aktywne w myśleniu obywateli**. Co więcej, nadal dochodzi do naruszeń praw określonych grup społecznych i ich dyskryminacji. W studiach i badaniach Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹ kwestie troski i walki o równość i niedyskryminację grup społecznych obciążonych stereotypowym postrzeganiem nie „znikają”. Wiek i płeć są nadal cechami silnie stereotypizującymi.

W większości krajów **UE kobiety są zazwyczaj lepiej wykształcone niż mężczyźni, a mimo to otrzymują średnio niższe wynagrodzenie**. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest fakt, że kobiety w UE są nadreprezentowane w nisko płatnych sektorach, zbyt rzadko znajdując zatrudnienie w dobrze płatnych sektorach. W trakcie cyklu życia większość kobiet dostosowuje swoje wzorce pracy do obowiązków opiekuńczych, co skutkuje najpierw niższymi zarobkami, a w starszym wieku ryzykiem ubóstwa i wykluczenia społecznego.² W UE wskaźnik zatrudnienia kobiet wzrósł z 60,6% w 2009 roku do 70,2% w 2023 roku. W przypadku mężczyzn, wskaźnik rozpoczął się od wyższej wartości i wzrastał wolniej, z 74,0% w 2009 roku do 80,4% w 2023 roku. W rezultacie luka w zatrudnieniu między mężczyznami i kobietami zmniejszyła się o 3,2 punktu procentowego między 2009 a 2023 rokiem. Odsetek zatrudnionych mężczyzn w wieku produkcyjnym nadal znacznie przewyższa odsetek zatrudnionych kobiet.

Dane Eurostatu za lata 2023-2024 pokazują, **że luka w zatrudnieniu między mężczyznami i kobietami jest znacznie wyższa w przypadku osób posiadających dzieci** i wynosi 17,0 punktów procentowych dla osób w wieku od 25 do 54 lat. W grupie wiekowej 25-54 lat mężczyźni z dziećmi mają wyższy wskaźnik zatrudnienia (91,9% w 2023 r.) niż mężczyźni bez dzieci (83,7%). W przypadku kobiet tendencja jest odwrotna, a kobiety z dziećmi częściej mają niższy wskaźnik zatrudnienia (74,9%) niż kobiety bez dzieci (79,7%).³ W 2023 r. 27,2% kobiet pracowało w niepełnym wymiarze godzin z powodu obowiązków opiekuńczych, w porównaniu do zaledwie 6,8% mężczyzn.

Chociaż większość krajów europejskich mówi o **prawie** (a nie obowiązku) **przejścia na emeryturę w wieku emerytalnym**, wiele z nich nie oferuje zatrudnienia osobom w wieku 60+, a 40-50-latkom odmawia się np. prawa do adopcji. Zdarza się, że 33-letni mężczyzna jest „za młody” na stanowisko dyrektora ważnej instytucji, a 50-letnia nauczycielka jest „za stara” **do pracy** z małymi dziećmi.

Odpowiedzią na tę sytuację jest realizacja antidyskryminacyjnych programów edukacyjnych w krajach (i przy wsparciu) Unii Europejskiej. Większość takich inicjatyw adresowana jest do dzieci i młodzieży, co jest jak najbardziej społecznie słuszne. Niestety, sporadycznie realizowane są działania skierowane do osób

¹ European Union Agency for Fundamental Rights; <https://fra.europa.eu/en/work-on-rights>

² European Commission (2023), Joint Employment Report 2023, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

³ Eurostat, https://doi.org/10.2908/LFSI_PT_A

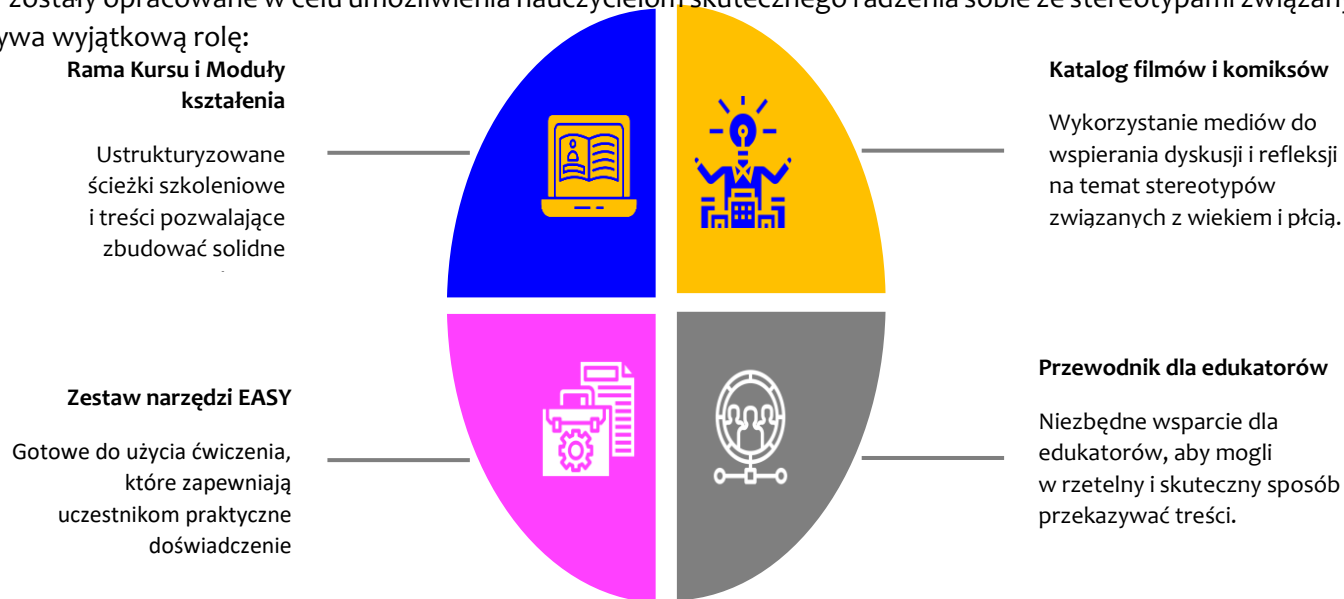

dorosłych, które potencjalnie przejęły od poprzednich pokoleń myślenie i działanie oparte na stereotypach, a które należą do grupy aktualnych decydentów o kształcie życia społecznego.

Temat **STEREOTYPÓW** i **STEREOTYPIZACJI** jest głównym zagadnieniem podejmowanym w **projekcie EASY**. Na użytek dorosłych uczących się (a zatem również na użytek Czytelnika niniejszego dokumentu) został on opisany w **modułach tematycznych**, które stanowią drugą część **RAMY KURSU EASY**, jak omówiono poniżej.

3. JAK SKORZYSTAĆ Z PAKIETU EASY

Narzędzia EASY zostały opracowane w celu umożliwienia nauczycielom skutecznego radzenia sobie ze stereotypami związanymi z wiekiem i płcią. Każde narzędzie odgrywa wyjątkową rolę:

Wszystkie te narzędzia zapewniają wszechstronne możliwości szkoleniowe, promując świadomość i praktyczne umiejętności dla edukatorów we wszystkich środowiskach. To sprawia, że są one nieocenione w formalnych i nieformalnych kontekstach edukacyjnych.

Pakiet EASY to kompleksowe podejście do zarządzania stereotypami dotyczącymi wieku i płci w kontekście edukacji dorosłych. Oto, jak można go w pełni wykorzystać:

Łącznie narzędzia te oferują holistyczne podejście do szkolenia, pomagając edukatorom na wszystkich poziomach czuć się wyposażonymi i pewnymi siebie w tworzeniu włączających środowisk edukacyjnych. W kolejnych rozdziałach przedstawiamy opis każdego opracowanego narzędzia i ogólne sugestie dotyczące potencjalnego zastosowania, a następnie zalecenia dla poszczególnych krajów.

3.1. Rama kursu EASY

3.1.1. Opis

Rama kursu EASY to dokument zawierający **ogólne i operacyjne efekty uczenia się** wraz z opisem teoretycznych podstaw metodologii pracy edukacyjnej dla dorosłych słuchaczy. Tę (pierwszą) część można znaleźć w pliku zatytułowanym

RAMA KURSU EASY EFEKTY UCZENIA SIĘ oraz podstawy metodyki pracy edukacyjnej.

Druga część **Ramy kursu EASY** składa się z zasobów tekstowych, ułożonych w **czterech modułach tematycznych**, przedstawionych w osobnych plikach:

Moduł 1. Definicja i źródła stereotypów

Moduł 2. Typologia stereotypów

Moduł 3. Mechanizm osłabiania stereotypów

Moduł 4. Indywidualne i społeczne skutki stereotypizacji.

Rama kursu EASY, Efekty uczenia się oraz podstawy metodyki pracy edukacyjnej

Opracowanie **Ram Kursu EASY** zostało poprzedzone **badaniami bibliograficznymi** przeprowadzonymi przez wszystkich partnerów, którego celem było **zidentyfikowanie zakresu wiedzy, umiejętności i postaw, które tworzą sylwetkę obywatela „wolnego” od stereotypów dotyczących wieku i płci oraz opartej na nich dyskryminacji**. W badaniu tym przeanalizowano istniejące teorie i aktualne wyniki badań, które stanowiły podstawę do 1/ opracowania **ogólnych i szczegółowych (operacyjnych) efektów uczenia się**, 2/ opracowania **syntetycznego studium na temat stereotypów i dyskryminacji w Modułach**.

Przypomnijmy, że **efekty uczenia się** opisują to, co **uczący się powinni wiedzieć, być w stanie zrobić i cenić ze względu na integrację wiedzy, umiejętności i postaw nabytych podczas kursu**. Są one zdefiniowane w wymierny sposób i można je ocenić (potwierdzić jako osiągnięcie). W ramach kursu EASY efekty uczenia się zostały opracowane **na poziomie ogólnym**, wyrażając cele uczenia się jako zamierzony wynik doświadczenia edukacyjnego z perspektywy edukatora, a na **poziomie operacyjnym** wskazując dość precyzyjnie, **CO** uczący się powinien wiedzieć i rozumieć, **JAKIE** umiejętności oparte na wiedzy powinien posiadać i **JAKIE** zachowania powinien wykazywać, aby być osobą wolną od dyskryminujących stereotypów dotyczących wieku i płci w myśleniu i działaniu⁴.

⁴ patrz s.7 RAMA KURSU EASY Efekty uczenia się (...).

Operacyjne efekty uczenia się zostały powiązane z **poziomami Europejskich Ram Kwalifikacji**, co gwarantuje, że można je zidentyfikować w systemach/programach edukacyjnych i że mogą być formalnie uznawane (jako mikro kwalifikacje, system ECTS itp.) w każdym kraju i przez każdą instytucję lub organizację edukacyjną, która chce opracować programy kształcenia dotyczące stereotypów i dyskryminacji, zarówno w systemie formalnym, jak i nieformalnym.

Opracowana w ten sposób **RAMA KURSU EASY** wypełnia lukę w referencjach szkoleniowych dla edukatorów dorosłych, koncentrując się na **stereotypach i dyskryminacji w społeczeństwie dorosłych oraz wzmacniając uczenie się poza formalne**, w którym nabyta wiedza, umiejętności, postawy pozostają w dużej mierze niezauważone. Warto przypomnieć, że minęło wiele lat od 2012 r., kiedy wydano Zalecenie Rady Europejskiej w sprawie walidacji uczenia się poza formalnego i nieformalnego⁵ i chociaż zalecenie jest prawnie wiążące, to stan wdrożenia podejść krajowych jest różny, w niektórych przypadkach pozorny.

Funkcje i metody opracowywania **modułów tematycznych** (druga część RAM KURSU EASY) zostały przedstawione w dokumencie **RAMA KURSU EASY Efekty uczenia się (...)**⁶.

W tym PRZEWODNIKU warto podkreślić, że

- liczba modułów odpowiada liczbie głównych tematów opisujących kwestie stereotypów i dyskryminacji,
- kolejność modułów nie jest przypadkowa, są one ułożone w systemie:
  - 1. o czym mówimy, co to jest,
    - → 2. w jakich formach występuje,
      - → 3. jak się tego pozbyć lub osłabić,
        - → 4. co motywuje do takiej zmiany.

⁵ Zalecenie Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, Dz.U. L 398. 22.12.2012.
https://www.cedefop.europa.eu/files/Council_Recommendation_on_the_validation_20_December_2012.pdf

⁶ RAMA KURSU EASY Efekty uczenia się (...).s. 20

3.1.2. Możliwości wykorzystania RAMY KURSU przez interesariuszy

RAMA KURSU EASY jest przede wszystkim **zasobem przygotowanym do KSZTAŁCENIA EDUKATORÓW DOROSŁYCH** w obszarze tematycznym przedstawionym w projekcie EASY. Oznacza to, że może być wykorzystywany w **formalnych, poza formalnych i nieformalnych** systemach kształcenia nauczycieli/edukatorów dorosłych.

Zgodnie z klasyfikacją ISCED (UNESCO-UIS 2012, s. 80), edukacja formalna to „[e]dukacja, która jest zinstytucjonalizowana, celowa i planowana przez organizacje publiczne i uznane podmioty prywatne oraz - w całości - stanowi formalny system edukacji danego kraju. Programy edukacji formalnej są zatem uznawane za takie przez odpowiednie krajowe władze oświatowe lub równoważne organy, np. każdą inną instytucję we współpracy z krajowymi lub regionalnymi władzami oświatowymi. Edukacja formalna obejmuje głównie kształcenie wstępne. Kształcenie zawodowe, kształcenie specjalne i niektóre elementy kształcenia dorosłych są często uznawane za część systemu edukacji formalnej.”⁷

Zgodnie z klasyfikacją ISCED (UNESCO-UIS 2012, s. 81), edukacja pozaformalna odnosi się do „[e]dukacji, która jest zinstytucjonalizowana, celowa i zaplanowana przez dostawcę usług edukacyjnych. Cechą charakterystyczną edukacji pozaformalnej jest to, że jest ona dodatkiem, alternatywą i/lub uzupełnieniem edukacji formalnej w procesie uczenia się przez całe życie jednostek. Jest ona często zapewniana w celu zagwarantowania prawa dostępu do edukacji dla wszystkich. Jest skierowana do osób w każdym wieku, ale niekoniecznie stosuje ciągłą strukturę ścieżek; może być krótkotrwała i/lub mało intensywna, najczęściej prowadzi do uzyskania kwalifikacji, które nie są uznawane za formalne lub równoważne z formalnymi kwalifikacjami przez odpowiednie krajowe lub regionalne władze oświatowe, lub w ogóle nie prowadzi do uzyskania kwalifikacji. Edukacja pozaformalna może obejmować programy przyczyniające się do alfabetyzacji dorosłych i młodzieży oraz edukacji dzieci w wieku pozaszkolnym, a także programy dotyczące umiejętności życiowych, umiejętności zawodowych oraz rozwoju społecznego lub kulturowego”.⁸

Zgodnie z klasyfikacją ISCED (UNESCO-UIS 2012, s. 80), kształcenie nieformalne odnosi się do „[f]orm uczenia się, które są zamierzone lub celowe, ale nie są zinstytucjonalizowane. W konsekwencji jest ono mniej zorganizowane i ustrukturyzowane niż edukacja formalna lub pozaformalna. Uczenie się nieformalne może obejmować działania edukacyjne, które mają miejsce w rodzinie, miejscu pracy, społeczności lokalnej i życiu codziennym, na zasadzie samokształcenia, kierowania przez rodzinę lub społecznie.”⁹

W oparciu o **RAMĘ KURSU EASY** organizacje pracujące w sektorach opisanych w definicjach edukacji formalnej (uniwersytet, szkoła zawodowa itp.) i pozaformalnej (ośrodki szkolenia nauczycieli, firmy szkoleniowe i inne) mogą z łatwością programować kursy dla edukatorów osób dorosłych w zakresie przeciwdziałania stereotypom związanym z wiekiem i płcią oraz dyskryminacji. **W instytucjach szkolnictwa wyższego (np. kolegiach, akademiach, uniwersytetach, politechnikach)** dotyczy to **kształcenia nauczycieli** we wszystkich dziedzinach studiów, w których realizowane są moduły „przygotowania nauczycielskiego”. Obecnie zatrudnieni w tych organizacjach pracownicy mogą również zostać przeszkoleni w zakresie przedmiotu projektu.

⁷ European Commission: European Education and Culture Executive Agency, Adult education and training in Europe – Building inclusive pathways to skills and qualifications, Publications Office of the European Union, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2797/788535>, p. 162

⁸ Ibidem, s. 164

⁹ Ibidem, s. 163

RAMA KURSU EASY jest również skierowana jako zasób dla edukatorów dorosłych pracujących w dowolnej przestrzeni, w której „dzieje się” edukacja - formalna i nieformalna - w zakresie stereotypów dotyczących wieku i płci. Chociaż rama została opracowana z naciskiem na wykorzystanie podejść nieformalnych, można ją wykorzystać do opracowania szkolenia przy użyciu metod typowych dla edukacji formalnej, uwzględniający kontekst uczenia się. W dokumencie Efekty uczenia się w RAMA KURSU EASY Efekty uczenia się(...) ¹⁰ podano trzy przykłady wykorzystania zestawu efektów uczenia się do stworzenia programu edukacyjnego na temat stereotypów związanych z wiekiem i płcią oraz dyskryminacji. Wymieniono tam:

a/ **Krótki (8-16 godzinny) kurs ogólnego i zawodowego kształcenia dorosłych**, prowadzony w szkołach dla dorosłych, którzy na przykład ukończyli kształcenie ogólne na poziomie 4 ERK w systemie wieczorowym lub w niepełnym wymiarze godzin.

Taki kurs może zostać **włączony do zajęć z języka narodowego** lub **angielskiego**, może stanowić ofertę **zajęć na temat społeczeństwa obywatelskiego/demokracji, zajęć artystycznych** i wszelkich innych, w których edukator (nauczyciel) widzi możliwość (lub konieczność) zajęcia się tym tematem. Projekt EASY zawiera również materiały (**Narzędzia EASY**), które mogą być wykorzystane jako źródło jednoczesnego rozwoju kompetencji językowych, wiedzy o dziełach sztuki (film, grafika) oraz kompetencji w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji związanej ze stereotypami dotyczącymi wieku i płci.

Chociaż efekty uczenia się tego kursu są ustalone na poziomie 4 ERK, **kurs można z powodzeniem dostosować do formalnych programów szkolnictwa wyższego**, w których diagnoza wiedzy i kompetencji studentów w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji ujawniła luki.

b/ **Intensywny dłuższy kurs (16-30 godzinny) w ramach kształcenia zawodowego**, którego efekty uczenia się są określone na poziomie 5 ERK. Podano przykład kursu dla *kandydatów na pracowników ochrony osób i mienia*¹¹, ale istnieje **wiele branż i sektorów pracy zawodowej, w których kompetencje opisane w ramach kursu EASY wydają się niezbędne** (i niekoniecznie zostały opracowane w ramach edukacji formalnej). Sektory te obejmują opiekę medyczną, turystykę, hotelarstwo, handel i inne usługi.

c/ Ostatnim przykładem jest **kurs dla (kandydatów na) specjalistów ds. zasobów ludzkich** (np. **studia podyplomowe, kursy specjalistyczne**) i studentów **szkół wyższych** w dziedzinie zarządzania zasobami ludzkimi. Wykorzystano efekty uczenia się z poziomu 6 (jeden z poziomu 7), ponieważ od uczących się oczekuje się osiągnięcia **kompetencji krytycznego myślenia o stereotypach/stereotypizacji i dyskryminacji, co pozwoli im rozwiązywać problemy w miejscu pracy**. Podobne oczekiwania społeczne są formułowane wobec **wszystkich menedżerów w biznesie, edukacji, opiece medycznej i innych sektorach**, dlatego taki kurs może być jednym z modułów kształcenia na poziomie wyższym.

¹⁰ RAMA KURSU EASY Efekty uczenia się (...) s. 14

¹¹ Ibidem, s.14

Warto zauważyć, że w podanych przykładach **efekty uczenia się są sformułowane na tym samym poziomie ERK**, ponieważ są skierowane do określonej grupy odbiorców kursów (dorosłych słuchaczy).

Końcowe zalecenia dotyczące tworzenia programów kursów w oparciu o RAMĘ KURSU EASY

- Poziomy operacyjnych efektów uczenia się nie powinny być mieszane podczas tworzenia **programu kursu**, chociaż pewne wyjątki mogą być dozwolone w oparciu o **diagnozę potrzeb edukacyjnych grupy dorosłych słuchaczy** w zakresie stereotypów i dyskryminacji.
- Jeśli organizacje/edukatorzy dorosłych konstruujący własne propozycje kursów dla słuchaczy na poziomie 5-6-7 ERK w oparciu o efekty uczenia się EASY widzą potrzebę „powrotu” do niższych poziomów, lepiej byłoby najpierw zaprogramować krótki kurs, np. na poziomie 4-5-6 (3-6 godzin), a następnie dalsze kursy na wyższych poziomach Ramy Kursu EASY.
- Charakter uczącego się dorosłego i organizacji, dla której projektowany jest kurs EASY, będzie dyktował, w jakiej formie (formach) ten **kurs może być realizowany - twarzą w twarz, online, jako blended-learning** itp. **Wybór formy kursu wpływa na wybór efektów uczenia się**. Podczas gdy w formach stacjonarnych możliwa jest ocena osiągnięcia celów opisanych przez efekty we wszystkich obszarach (wiedza, umiejętności, postawy) podczas kursu, w kursie online ocena spektrum postaw/autonomii jest zasadniczo niemożliwa. Dlatego też **efekty uczenia się i wybrana forma kursu powinny być kompatybilne**. W kursach online dominują efekty uczenia się w zakresie wiedzy, w kursach stacjonarnych mogą dominować efekty w zakresie autonomii / postaw, które zostaną potwierdzone nie tylko przez deklarację przez uczących się, ale także przez obserwację postaw i zachowań uczestników przez edukatora.

3.1.3. Sugestie dotyczące poszczególnych krajów

Bułgaria

Zawód „edukatora dorosłych” w Bułgarii nie jest formalnie uznanym i regulowanym zawodem. Oznacza to, że nie ma określonych kwalifikacji edukacyjnych lub certyfikacji wymaganych do pracy jako nauczyciel dorosłych. Jednak edukacja dorosłych jest w Bułgarii rozwijającą się dziedziną i istnieje wiele możliwości dla osób zainteresowanych pracą w tym obszarze. Osoby z różnych środowisk, w tym nauczyciele, trenerzy, pracownicy socjalni i psychologowie, mogą pracować jako nauczyciele dorosłych.

Krajowe Ramy Kwalifikacji Bułgarii są w pełni zgodne z Europejskimi Ramami Kwalifikacji (ERK) i Ramami Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (QF-EHEA). Dlatego Ramy Kursu EASY są dobrze dostosowane do formalnego systemu edukacji w Bułgarii, który również wykorzystuje ERK. Jego adaptowalny charakter sprawia, że nadaje się zarówno do formalnych, jak i nieformalnych kontekstów edukacyjnych. Jasne cele nauczania i treść ramy mogą być łatwo dostosowane do konkretnych celów edukacyjnych.

Materiały szkoleniowe EASY mają szczególne zastosowanie w następujących rodzajach kursów przeznaczonych dla dorosłych słuchaczy:

- *Kształcenie ustawiczne/szkolenia* - realizowane po ukończeniu określonego poziomu edukacji; od kandydatów wymaga się ukończenia określonego poziomu lub rodzaju wcześniejszej edukacji (np. podstawowej, zasadniczej, średniej, wyższej, ogólnokształcącej lub zawodowej).
- *Dalsza edukacja/szkolenie* - od osób uczących się nie wymaga się ukończenia wcześniejszej edukacji, wiedzy i umiejętności.
- *Kształcenie/szkolenie zawodowe* - kształcenie w miejscu pracy; kształcenie w firmie; kształcenie biznesowe; kształcenie i szkolenie zawodowe.
- *Edukacja rekreacyjna* - edukacja poszerzająca kulturę ogólną; kursy hobbystyczne/zainteresowania.
- *Edukacja dla określonych kategorii osób uczących się* - dla więźniów, osób starszych, osób niepełnosprawnych itp.

RAMA KURSU EASY i moduły tematyczne stanowią cenne źródło wiedzy i umiejętności dla obecnych i przyszłych edukatorów osób dorosłych w zakresie rozpoznawania i skutecznego radzenia sobie ze stereotypami dotyczącymi wieku i płci. Zapoznając edukatorów z tymi uprzedzeniami, ramy te umożliwiają im wspieranie integracyjnych środowisk uczenia się zarówno w środowisku formalnym, jak i nieformalnym. W oparciu o RAMĘ KURSU EASY organizatorzy kształcenia dorosłych, kształcenia i szkolenia zawodowego mogą zaplanować elastyczny kurs uwzględniając różne kryteria:

- *Ogólny nakład pracy* - całkowity nakład pracy netto kursu szkoleniowego EASY (w tym 4 moduły i 40 działań szkoleniowych) waha się od 8 godzin do 30 godzin w zależności od intensywności pożądanego kursu i wymaganej szczegółowości uczenia się. W opisie każdego działania w zestawie narzędzi EASY podano szacowany czas trwania, co pozwala na elastyczność w planowaniu sesji. Niektórzy uczestnicy preferują krótsze, skoncentrowane sesje aktywności, podczas gdy inni korzystają z dłuższych, bardziej wciągających sesji. W ten sposób czas trwania kursu można dostosować do różnych preferencji.
- *Zakres warsztatów* - określone warsztaty szkoleniowe, zorganizowane przy użyciu materiałów szkoleniowych EASY, mogą obejmować wszystkie lub część działań związanych z filmem lub komiksem.
- *Czas trwania warsztatów* - w zależności od liczby działań objętych danym programem szkoleniowym, warsztaty szkoleniowe mogą być organizowane w ciągu pełnych dni (8 godzin) lub pół dnia (4-5) godzin, w zależności od podejścia stosowanego przez organizatorów kształcenia dorosłych, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz preferencji uczestników kursu.
- *Liczba uczestników* - zaleca się, aby warsztaty szkoleniowe wykorzystujące działania edukacyjne EASY były prowadzone w stosunkowo małych grupach uczestników (od 15 do 25 osób), aby jednocześnie wspierać pracę grupową i indywidualne podejście do realizacji szkolenia.

Należy zauważyć, że niezależnie od wybranej opcji dotyczącej zakresu i czasu trwania warsztatów szkoleniowych, zaleca się, aby dostawcy usług edukacyjnych przestrzegali logiki **RAMY KURSU EASY** w odniesieniu do kolejności realizacji modułów szkoleniowych, ponieważ wszystkie moduły są ze sobą ściśle powiązane.

Dania

Rama kursu EASY opiera się na Europejskich Ramach Kwalifikacji (ERK), które są ściśle powiązane z duńskimi ramami kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. Ramy zostały opracowane przede wszystkim w celu określenia efektów uczenia się, aby kompetencje mogły być walidowane i uznawane w nieformalnym uczeniu się, takim jak szkoły ludowe i wieczorowe. Ramy te są jednak również przydatnym narzędziem do opracowywania działań edukacyjnych we wszystkich obszarach edukacji formalnej, takich jak szkoły podstawowe, średnie I i II stopnia oraz szkolnictwo wyższe/ studia licencjackie. **Ramy kursu** mogą również służyć jako narzędzie dla nauczycieli, którzy chcą rozwijać się zawodowo, by pracować nad przełamywaniem stereotypów i dyskryminacji.

Pierwsza część **ramy kursu** - ramy kompetencji **EASY** - jest szczególnie przydatna, jeśli chcesz opracować własne programy szkoleniowe koncentrujące się na stereotypach i przeciwdziałaniu dyskryminacji. Znajdziesz tu przegląd operacyjnych efektów uczenia się opartych na kategoriach wiedzy, umiejętności i autonomii /postaw ERK. Każde działanie w zestawie narzędzi EASY zawiera również odniesienie do efektów uczenia się. Jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o powiązaniach między europejskimi ramami kwalifikacji a duńskimi ramami kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, możesz przeczytać więcej tutaj: <https://ufm.dk/uddannelse/anerkendelse-og-dokumentation/dokumentation/kvalifikationsrammer/europaeisk-kvalifikationsramme-eqf>

Druga część **ramy** - **metody i techniki nauczania i uczenia się** - zawiera krótkie wprowadzenie do możliwych podejść do uczenia się i może stanowić inspirację dla metod nauczania.

Kolejna część **ramy** - **moduły edukacyjne** - dostarcza podstawowej wiedzy na temat stereotypów i przeciwdziałania dyskryminacji. Moduły edukacyjne są szczególnie przydatne dla edukatorów, którzy przed skorzystaniem z działań EASY lub podczas opracowywania własnych kursów chcą wiedzieć, czym są stereotypy, co jest potrzebne do ich przełamania i jakie skutki mogą wywoływać.

Grecja

RAMA KURSU EASY i **moduły tematyczne** mogą być skutecznie wykorzystane do zapoznania obecnych i przyszłych edukatorów dorosłych ze stereotypami dotyczącymi wieku i płci, tak aby czuli się pewnie podczas pracy w każdej przestrzeni edukacyjnej - formalnej i nieformalnej - mogąc zidentyfikować i skutecznie zarządzać niepożądanymi zachowaniami, jeśli wystąpią. Może to być bardzo pomocne narzędzie w tworzeniu integracyjnych środowisk edukacyjnych.

RAMA KURSU EASY i **moduły tematyczne** mogą być udostępniane za pośrednictwem:

1. **prywatnych inicjatyw**, takich jak **seminaria szkoleniowe**, warsztaty lub **grupy wzajemnego uczenia** się dla edukatorów dorosłych organizowane przez centra kształcenia i szkolenia zawodowego, które chcą oferować takie szkolenia współpracującym z nimi edukatorom, w celu poprawy jakości oferowanych przez nich usług. Ponadto organizacje pozarządowe, takie jak Europejskie Stowarzyszenie Edukacji Dorosłych lub stowarzyszenia zawodowe, takie jak Greckie Stowarzyszenie Edukacji Dorosłych, mogą korzystać z sugerowanych narzędzi w celu zapewnienia specjalistycznych szkoleń i certyfikacji edukatorów dorosłych,
2. **inicjatywy sektora publicznego**, takie jak
  - a. szkolenia podnoszące kwalifikacje oferowane przez greckie Ministerstwo Edukacji i Spraw Religijnych, zwłaszcza dla nauczycieli osób dorosłych, mogłyby zawierać aspekty związane z zarządzaniem stereotypami w kontekście szkoleniowym,
  - b. Krajowa Organizacja ds. Certyfikacji Kwalifikacji i Poradnictwa Zawodowego (EOPPEP) mogłaby rozważyć włączenie zarówno ram, jak i sugerowanych modułów do banku tematów do certyfikacji trenerów dla dorosłych w edukacji pozaformalnej, ponieważ poruszane tematy są powiązane ze świadczeniem wysokiej jakości usług przez trenerów dorosłych,
  - c. Szkoła Edukacji Pedagogicznej i Technologicznej mogłaby rozważyć włączenie aspektów Ram do rocznego programu szkolenia pedagogicznego (EPPAIK), a także programu specjalizacji w zakresie doradztwa i orientacji (PESYP), aby wyposażyć specjalistów, którzy uczestniczą w tych szkoleniach, w wiedzę, umiejętności i kompetencje związane z zarządzaniem stereotypami w kontekstach edukacyjnych i doradczych.

Polska

W Polsce nie ma potrzeby formułowania szczegółowych uwag na temat możliwości lub ograniczeń stosowania **RAMY KURSU EASY**, ponieważ efekty uczenia się oparte są na ERK. Założenia zawarte w ERK zostały przeniesione do Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK). Z kolei PRK jest podstawą formalnego kształcenia w zawodzie nauczyciela, w tym **nauczyciela dorosłych (andragoga)**.

Formalny opis zawodu **andragoga** w Polsce wskazuje, że konieczne jest ukończenie **studiów pierwszego stopnia (licencjackich) i/lub studiów drugiego stopnia (magisterskich) w zakresie pedagogiki oraz w zakresie specjalizacji andragogicznej/ edukacji dorosłych** i pokrewnych (edukacja dorosłych z gerontologią, kształcenie ustawiczne z andragogiką, kształcenie ustawiczne itp.), studia podyplomowe w zakresie andragogiki/ edukacji dorosłych. Oznacza to, że **efekty uczenia się w edukacji formalnej** powinny być wybierane z **poziomów 6 i 7 RAMY KURSU EASY**. Kształcenie oparte na **RAMIE KURSU EASY** w ramach studiów może odbywać się przez realizację „przedmiotu akademickiego” lub „modułu kształcenia”.

W procesie rozwoju zawodowego nauczycieli osób dorosłych, w zakresie stereotypów i dyskryminacji, poziom efektów uczenia się powinien być określony przez autodiagnozę potrzeb edukacyjnych edukatorów przystępujących do szkolenia.

Portugalia

Edukacja formalna w Portugalii opiera się na ERK, co oznacza, że Ramę Kursu EASY można łatwo przenieść i w niej wykorzystać. Jeśli chodzi o edukację poza formalną i nieformalną w Portugalii, Ramy Kursu EASY przedstawiają przydatne informacje i efekty uczenia się, które można łatwo dostosować do celów edukacji, jaką się chce zapewnić.

W Portugalii istnieje kilka organizacji, rządowych i pozarządowych, zajmujących się promowaniem równych szans oraz zapobieganiem dyskryminacji i przemocy wobec określonych grup. Organizacje zajmujące się płcią są bardziej widoczne i chociaż rozpoczęły swoje działania w drugiej połowie lat 70-tych XX wieku (Portugalia miała bardzo długą dyktaturę, która zakończyła się w 1974 r., więc wcześniej nie było to problemem), wciąż jest wiele do zrobienia. Możemy odnieść się do [CITE](#) - Comissão para a Igualdade no Trabalho e no Emprego (Komisja ds. Równości w Pracy i Zatrudnieniu), która od 1979 r. jest krajowym mechanizmem równości i niedyskryminacji kobiet i mężczyzn w pracy, zatrudnieniu i szkoleniu zawodowym. Również [CIG](#) - Comissão para a Cidadania e a Igualdade de Género (Komisja ds. Obywatelstwa i Równości Płci), która powstała w 1975 r. jako CCF - Comissão da Condição Feminina (Komisja ds. Kondycji Kobiet), jest krajowym organem odpowiedzialnym za promowanie i obronę zasady równości kobiet i mężczyzn, starając się reagować na głębokie zmiany społeczne i polityczne w społeczeństwie w zakresie obywatelstwa i równości płci. Oba te organy są bardzo aktywne w informowaniu o sytuacji w Portugalii, działając w razie konieczności interwencji w celu przestrzegania przepisów promujących równość i promując działania zapobiegające dyskryminacji. CIG tworzy ramy szkolenia zawodowego w tych tematach i dla różnych grup docelowych, a niektóre z nich zawierają moduły opcjonalne, więc EASY Course Framework może być wykorzystany do tego opcjonalnego modułu i skupić się bardziej na stereotypach wieku, ponieważ te z CIG koncentrują się bardziej na płci. Przykładami tych ram, w których można uwzględnić ramy kursu EASY, są: [Ref.8 LGBT12+6](#) Szkolenie w zakresie orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, z opcjonalnym modułem 6 godzin; [Ref.16 EDU_IG25-35](#) Gender, Equality and Citizenship, z opcjonalnym modułem 10 godzin. Praca tych organizacji jest ściśle związana z [Estratégia Nacional para a Igualdade e a Não Discriminação 2018-2030](#) (Krajowa strategia na rzecz równości i niedyskryminacji 2018-2030), opublikowaną w maju 2018 r., w celu ustrukturyzowania 3 planów działania: [Plan](#)

działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn (PAIMH); Plan działania na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (PAVMVD); Plan działania na rzecz zwalczania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, tożsamość i ekspresję płciową oraz cechy płciowe (PAOIEC). W wyniku tej krajowej strategii i podobnych opublikowanych wcześniej, mamy kilka ram szkoleniowych przedstawionych przez CIG różnym grupom docelowym, plany promowania równości w gminach (które zwykle obejmują szkolenia zawodowe lub edukację pozaformalną i nieformalną) oraz włączenie przedmiotu do edukacji w szkołach, od pierwszej do dwunastej klasy, „Obywatelstwo i rozwój”. W Portugalii istnieje również plan podniesienia kwalifikacji osób pracujących, ponieważ kwalifikacje te są bardzo niskie, i w tym celu organizowane są kursy szkoleniowe z modułami krótkoterminowymi (UFCD - Unidades de Formação de Curta Duração, 25godz. lub 50 godz.), które są organizowane w profilach zawodowych, dzięki czemu dorośli mogą uzyskać podwójne kwalifikacje (Qualificações de Dupla Certificação): edukacja szkolna (9-ta lub 12-ta klasa) i edukacja zawodowa, wszystkie informacje na ich temat są dostępne online w [Catálogo Nacional de Qualificações](#) (.Krajowym Katalogu Kwalifikacji) i możemy znaleźć 5 z tych modułów szkoleniowych dotyczących równości (wyszukaj Igualdade) na poziomie 4 ERK. RAMA KURSU EASY jest cennym, elastycznym zasobem, który przy wdrażaniu któregośkolwiek z tych kursów lub programów, pomaga ustrukturyzować sesje/ naukę.

3.2. Katalog filmów i komiksów EASY

3.2.1. Opis

Celem Projektu EASY jest eliminowanie stereotypów i promowanie równych szans, dostępu, różnorodności i sprawiedliwości we wszystkich, podejmowanych w projekcie działaniach. Odbywa się to w odpowiedzi na bezprecedensowe wyzwania i możliwości stojące przed światem, związane z globalizacją, która utrwała stereotypy. Naszym celem jest zapewnienie możliwości zrozumienia przez dorosłych istoty stereotypów, które mogą prowadzić do dyskryminacji, przez poprawę dostępności do wysokiej jakości algorytmów uczenia się dla dorosłych, jednocześnie pomagając w integracji i różnorodności we wszystkich dziedzinach edukacji, szkoleń, młodzieży i sportu.

W dzisiejszym globalnym i wzajemnie połączonym świecie niezbędne jest rozwijanie umiejętności nawiązywania kontaktów z ludźmi z różnych części świata i różnych kultur, niezależnie od wieku, płci, różnic społecznych, kulturowych, etnicznych, rasowych, politycznych i geograficznych. Celem jest zapewnienie znacznej liczbie dorosłych zasobów i narzędzi edukacyjnych, aby mogli stać się rzecznikami przeciwko dyskryminacji pod kierunkiem wyszkolonych nauczycieli.

Projekt EASY będzie wspierał, poprzez uczenie się przez całe życie, rozwój edukacyjny, zawodowy i osobisty, ludzi w Europie i poza nią, przyczyniając się w ten sposób do zrównoważonego rozwoju, wysokiej jakości miejsc pracy i spójności społecznej, stymulując innowacje oraz wzmacniając tożsamość europejską i aktywne obywatelstwo, jednocześnie promując wartości integracji i różnorodności, tolerancji i demokratycznego uczestnictwa oraz wiedzy na temat wspólnego europejskiego dziedzictwa i różnorodności.

Dyskryminacja, a nawet przemoc oparta na stereotypach to aktualny i obecny w naszym codziennym życiu i w wiadomościach temat. To również istotny problem w Europie, która ceni sobie integrację społeczną i równe traktowanie wszystkich. Wykorzystanie materiałów uważanych za rekreacyjne, takich jak filmy, seriale telewizyjne i komiksy, może być doskonałym sposobem na innowacyjne i atrakcyjne dla dorosłych wprowadzenie i omówienie stereotypów i dyskryminacji. Katalog Filmów i Komiksów EASY zawiera 12 filmów (fabularnych, krótkometrażowych i seriali telewizyjnych) oraz 14 komiksów (kreskówek i/lub komiksów), które podkreślają najbardziej powszechne stereotypy. Zbiór ten został starannie wybrany, tak, by przedstawić stereotypy społeczne związane z płcią, wiekiem i dyskryminacją w różnych środowiskach. Wybór filmów i komiksów następował w dwóch etapach, drugi etap obejmował dyskusję, zakończoną porozumieniem między całym partnerstwem. Jeśli chodzi o filmy, do drugiej fazy trafiło 25 filmów, które każdy z partnerów ocenił punktowo pod kątem „poziomu możliwości zrozumienia przekazu”, „obecności stereotypów”, „rodzajów stereotypów”, „poziomu dopasowania do potencjalnych narzędzi edukacyjnych” i „skorelowania przekazu z wiekiem odbiorcy”. Uzyskane w takiej ocenie wyniki pozwoliły wyłonić 12 filmów, które zostały wybrane do katalogu. Podobnej selekcji zostało poddanych 25 komiksów, które każdy partner ocenił według tych samych, co zastosowane do filmów, kryteriów. Ostatecznie wyłoniono do Katalogu 15 komiksów, ale skupiono je w 12 tematach, łącząc takie, które

poruszały ten sam temat w różny sposób. Każdy film i komiks zawierają identyfikację, krótki opis fabuły, przedstawione stereotypy, motywy dokonanego wyboru, a w sekcji komiksów także tłumaczenie komunikatów na język narodowy. Katalog jest podzielony na dwie sekcje: filmy i komiksy, zawiera także indeks według rodzaju stereotypu.

3.2.2. Możliwe zastosowania przez interesariuszy

Katalog będzie wykorzystywany zarówno przez edukatorów, jak i uczących się, podczas sesji szkoleniowej i po jej zakończeniu. Chociaż filmy są długie, to dość łatwo jest uzgodnić z grupą obejrzenie filmu w domu przed sesją, aby wszyscy posiadali te same informacje i podstawy do dyskusji podczas sesji. Zawarte w Katalogu seriale telewizyjne z krótkimi odcinkami i krótkie filmy dokumentalne można wyświetlać podczas sesji edukacyjnych. Komiksy są łatwiejsze w użyciu podczas sesji - edukatorzy mogą je wyświetlać lub drukować i rozpowszechniać. Katalog EASY umożliwia edukatorom zaplanowanie związanych z filmami i komiksami źródeł, materiałów i narzędzi do sesji szkoleniowej. Zestaw narzędzi EASY prezentuje ćwiczenia już przetestowane, oparte na niektórych filmach i komiksach z Katalogu EASY, ale edukatorzy mogą tworzyć lub dostosowywać ćwiczenia do innych, zawartych w nim filmów i komiksów, mogą też zainspirowani stworzonym zbiorem- wzbogacać katalog o dodatkowe filmy i komiksy, wspierające ich pracę. Uczący się mogą odkrywać zasoby w Katalogu jako materiał do samodzielnej nauki nawet po zakończeniu szkolenia, możliwe, że spojrzą na filmy i komiksy z innej perspektywy- przynajmniej taką mamy nadzieję!

3.2.3. Sugestie dotyczące poszczególnych krajów

Bułgaria

Katalog filmów i komiksów EASY to potężna kolekcja różnorodnych i prowokujących do myślenia zasobów. Istnieje kilka organizacji w Bułgarii, które wykorzystują filmy jako narzędzie do nauki i które mogą wykorzystać ich wyniki w swojej pracy i budować synergię z projektem EASY:

- **Kinematograf** (<https://kinematograf.eu/>) - organizacja specjalizuje się w filmach krótkometrażowych i organizuje regularne pokazy, szczególnie w celach edukacyjnych. Często współpracuje ze szkołami i instytucjami edukacyjnymi w celu włączenia filmu do programu nauczania. Organizuje również dostosowane szkolenia dla firm, a także zajęcia integracyjne.
- **Bulgarian National Film Centre** (<https://www.nfc.bg/>) - Centrum wspiera różne inicjatywy związane z filmem, w tym edukację filmową. Może współpracować ze szkołami i uniwersytetami w celu promowania umiejętności filmowych i krytycznego myślenia poprzez pokazy filmowe warsztaty.

- **Lokalne kluby filmowe i kina** - wiele miast w Bułgarii posiada lokalne kluby filmowe i kina, które organizują pokazy filmowe i dyskusje. Wydarzenia te mogą być świetnym sposobem na zapoznanie ludzi z różnymi rodzajami filmów i zachęcenie ich do krytycznego myślenia.
- **Instytucje edukacyjne** - niektóre uniwersytety i szkoły w Bułgarii włączają studia filmowe do swoich programów nauczania, szczególnie na wydziałach takich jak medioznawstwo, kulturoznawstwo czy komunikacja. Wydział Kina, Reklamy i Showbiznesu na nowym Uniwersytecie Bułgarskim jest jednym z przykładów takiej instytucji szkolnictwa wyższego (<https://visualarts.nbu.bg/en/>).
- **Różne organizacje pozarządowe i kulturalne** mogą organizować festiwale filmowe, warsztaty i seminaria, które koncentrują się na konkretnych tematach i mogą korzystać z **Katalogu filmów i komiksów EASY**.

Katalog filmów i komiksów EASY może być wykorzystany w czasie różnych wydarzeń:

- **Tematyczne pokazy filmowe:** można zorganizować tematyczne pokazy filmowe skupiające się na pewnych stereotypach, wykorzystując katalog do wyboru filmów. Po projekcjach mogą odbywać się dyskusje na tematy poruszane w filmach, prowadzone przez edukatorów.
- **Warsztaty produkcji filmowej:** filmy i komiksy z katalogu mogą służyć jako inspiracja dla uczących się do tworzenia własnych filmów i komiksów, które odnoszą się do stereotypów.
- **Kampanie uświadamiające:** filmy i komiksy z katalogu mogą być wykorzystywane do tworzenia kampanii upowszechniających tematy związane ze stereotypami i dyskryminacją.
- **Opracowywanie programów nauczania:** Współpraca z ośrodkami kształcenia i szkolenia zawodowego oraz uniwersytetami w celu włączenia filmów i komiksów z katalogu do ich programów nauczania.
- **Projekty studenckie:** Zachęcanie studentów do korzystania z katalogu jako źródła dla ich własnych projektów filmowych i medialnych.
- **Szkolenie nauczycieli:** Katalog może być wykorzystywany jako źródło przykładów do szkolenia nauczycieli w zakresie wykorzystywania filmów i komiksów do nauczania krytycznego myślenia i umiejętności korzystania z mediów.

Dania

Jednym z fundamentów projektu EASY jest Katalog filmów i komiksów, przedstawiających stereotypy lub wynikające z nich dyskryminację. Dla każdego filmu lub komiksu znajduje się krótkie podsumowanie i opis, które stereotypy są przedstawiane.

Dla wszystkich filmów i komiksów opisanych w Katalogu opracowano działania edukacyjne, które można znaleźć w Zestawie narzędzi.

Z Katalogu można korzystać na dwa sposoby:

- Wybierasz film lub komiks, który odpowiada Twojemu celowi i grupie docelowej. Następnie przejdziesz do zestawu narzędzi i znajdziesz ćwiczenia edukacyjne opracowane specjalnie dla tego filmu lub komiksu.
- Jeśli chcesz pracować z konkretnymi stereotypami, znajdziesz opis stereotypów przedstawionych w każdym filmie lub komiksie. Następnie możesz wybrać film lub komiks, który odpowiada stereotypom, z którymi chcesz pracować.

Oznacza to, że możesz wybrać film lub komiks, który pasuje do Twojego celu i dopasować go do jednego lub więcej działań edukacyjnych z Katalogu.

Grecja

Katalog filmów i komiksów EASY może być potężnym narzędziem w rękach, gdy szuka się odpowiedniego kontekstu do zainicjowania dyskusji na temat stereotypów związanych z płcią i wiekiem.

- Edukatorzy dorosłych, a nawet stażyści mogą wykorzystać katalog jako źródło inspiracji.
- Organizacje pozarządowe we współpracy ze stowarzyszeniami filmowymi i komiksowymi mogą korzystać z katalogu i organizować wydarzenia na temat stereotypów związanych z wiekiem i płcią w edukacji dorosłych.
- Stowarzyszenia sąsiedzkie, lokalne domy kultury lub wydziały kultury gmin mogą organizować projekcje filmów, po których następuje dyskusja moderowana przez ekspertów.

Polska

Katalog Filmów i Komiksów EASY może być szeroko wykorzystywany w Polsce w edukacji formalnej i pozaformalnej. Zawarte w nim propozycje filmowe i komiksowe stanowią istotną inspirację do inicjowania rozmów, debat, analiz i refleksji na temat obrazów i skutków stereotypizacji.

Według danych MediaPanel¹², z serwisów i aplikacji streamingowych korzysta w Polsce ok. 18,2 mln osób, co stanowi ponad 60% internautów i 55,6% użytkowników mediów w ogóle. Oznacza to, że „film” jest obecnie jednym z najpopularniejszych i najbardziej zrozumiałych mediów dla dorosłych

¹² Nowy Marketing (2024), Wielkie kino na żądanie. Jak Polacy korzystają z portali streamingowych? <https://nowymarketing.pl/wielkie-kino-na-zadanie-jak-polacy-korzystaja-z-portali-streamingowych-badanie/> [20.03.2024]

odbiorców. Komiksy nie są, tak jak filmy, popularnym medium narracyjnym, które fascynuje polskich dorosłych czytelników, ale ich wykorzystanie w edukacji dorosłych może być łatwo promowane przez edukatorów. Cennym argumentem jest tu łatwość ich prezentacji.

Portugalia

Wprowadzenie innowacyjnych strategii w procesach nauczania i uczenia się ma zasadnicze znaczenie dla zmian pedagogicznych i dostosowania się do przemian społecznych i kulturowych w dzisiejszych społeczeństwach, w celu zapewnienia obywatelom i edukacji obywatelskiej. Z perspektywy różnych autorów kino jest zasobem edukacyjnym pełnym potencjału, ponieważ jest to medium, które może przyczynić się do uczenia się, refleksji i zmian w praktykach społecznych, kulturowych i edukacyjnych. Postrzegane jako medium edukacyjne, kino jest wprowadzane do klasy w celu wzmocnienia refleksyjnego i znaczącego uczenia się o kulturze wizualnej i o samym życiu społecznym¹³.

Komiksy, a dokładniej komiksy i kreskówki, są szeroko rozpowszechnionym gatunkiem, ponieważ są masowym medium, które gromadzi ogromną liczbę fanów w każdym wieku. Urok tej formy ekspresji artystycznej wiąże się z jej popularnością, aktualnością i ikonicznością. W kontekście uczenia się, to uwodzenie staje się motywacją, która jest istotnym czynnikiem w procesie nauczania-uczenia się: jeśli istnieje motywacja, będzie większa predyspozycja do nauki, a uczący się przyjmie bardziej aktywną rolę w proponowanych zadaniach. Z motywacją związany jest zabawny aspekt komiksów i kreskówek, często nadawany przez ironię używanego języka.

Biorąc to wszystko pod uwagę, Katalog EASY będzie szczególnie przydatny dla edukatorów, ponieważ przedstawia wybór filmów i kreskówek, z pomocą których łatwo jest rozpocząć dyskusje grupowe na temat stereotypów i dyskryminacji, a także wykreować podstawę do tworzenia i wykonywania różnych zadań z dorosłymi uczącymi się. Po wykorzystaniu niektórych z nich w sesjach edukacyjnych, edukator może udostępnić katalog uczniom/słuchaczom, aby sami mogli obejrzeć zawarte w nim zasoby i głębiej zastanowić się nad tematem.

¹³ Cachadinha, M., Moura, A., Almeida, C. (2017). Exploração de Filmes como Estratégia Pedagógica, in Revista Portuguesa de Educação Artística, vol. 7 ° N°2, <https://rpea.madeira.gov.pt/index.php/rpea/article/download/3/9/33>

3.3. Zestaw narzędzi EASY

3.3.1. Opis

Zestaw narzędzi zawiera zbiór ćwiczeń opracowanych na potrzeby projektu EASY do wykonania z uczącymi się. Są one oparte na filmach i komiksach wybranych z katalogu, w celu zbadania tematu stereotypów, dyskryminacji, a nawet przemocy opartej na stereotypach. Z katalogu wybrano pięć filmów / seriali telewizyjnych i dziewięć komiksów (podzielonych na 6 bloków), które posłużyły za podstawę tego zestawu narzędzi. Wybór ten opierał się na konkretnych kryteriach, które zostały omówione i uzgodnione przez partnerstwo. Te filmy i komiksy mogą być przydatnymi zasobami do angażowania dorosłych słuchaczy w rozmowy na temat różnych stereotypów.

W każdym bloku filmowym i komiksowym zaproponowano minimum 3 aktywności, a aktywności dla każdego filmu lub komiksu mają inny charakter. Działania edukacyjne dla uczących się obejmują zarówno ćwiczenia indywidualne, jak i grupowe, a także zadania do wykonania w domu. W Zestawie znaleźć można prezentacje do wykonania przez uczących się, jak i edukatorów, dyskusje grupowe, odgrywanie ról, filmowanie wideo, quizy, ankiety, kampanie, gry i wszystko inne, co można zrealizować z dorosłymi uczącymi się i jest zgodne z celami EASY. W sumie w zestawie narzędzi EASY można znaleźć 41 działań.

3.3.2. Możliwe zastosowania przez interesariuszy

Zestaw narzędzi jest przeznaczony zarówno dla uczących się, jak i edukatorów do wykorzystania podczas sesji szkoleniowych jako kompleksowy przewodnik po wszystkich planowanych działaniach. Edukatorzy mogą wybrać najbardziej odpowiedni film lub komiks do zaprezentowania w określonych, wybranych przez siebie momentach szkolenia, a także w celu zainicjowania współpracy i dzielenia się pomysłami podczas sesji. Uczestnicy będą korzystać z zestawu narzędzi, aby odpowiednio przygotować się do wszystkich działań podczas sesji szkoleniowej i jako przewodnik po szkoleniu.

Zestaw narzędzi EASY może być również podstawą do inspirowania interesariuszy do tworzenia różnych działań dla tych samych komiksów i filmów lub innych komiksów i filmów. Także do tworzenia działań w różnych tematach edukacyjnych.

3.3.3. Sugestie dotyczące poszczególnych krajów

Bułgaria

Pomimo działań podejmowanych w tej dziedzinie, Bułgaria nadal ma jeden z najniższych wskaźników uczestnictwa w kształceniu dorosłych w UE, zwłaszcza wśród osób z mniej uprzywilejowanych środowisk społeczno-ekonomicznych, zwłaszcza osób w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. W 2022 r. odsetek osób w wieku 25-64 lat, które uczestniczyły w kursach kształcenia dorosłych, spadł do 1,7% i jest znacznie poniżej średniej UE (11,9%). Uczestnictwo jest szczególnie niskie w przypadku osób bezrobotnych, osób niepełnosprawnych lub o niższym poziomie wykształcenia i umiejętności, Romów oraz osób mieszkających na obszarach wiejskich i peryferiach. Ma to wpływ na uczestnictwo tych grup w rynku pracy, kształceniu i szkoleniu oraz integracji społecznej. Nauczyciele i trenerzy osób dorosłych nie są wystarczająco przygotowani do zaspokajania potrzeb poszczególnych uczących się i wymagań pracodawców. Istnieje potrzeba wzmocnienia kompetencji w zakresie metod szkolenia dorosłych oraz regularnej aktualizacji podnoszenia umiejętności.

W odniesieniu do kontekstu bułgarskiego, [Zestaw narzędzi EASY](#) jest cennym zasobem szkoleniowym, ponieważ łączy w sobie różnorodne działania pod względem charakteru, czasu trwania i kompetencji. Działania te obejmują elementy wizualne, słuchowe i kinestetyczne w celu zwiększenia zrozumienia i zapamiętywania, dzięki czemu można je dostosować do różnych stylów nauczania i uczenia się. Metody realizacji zadań edukacyjnych są również wszechstronne, łącząc działania, które można wykorzystać w tradycyjnych salach lekcyjnych do pracy grupowej, ćwiczeń indywidualnych, samodzielnego przygotowania i działań online.

Ta elastyczność [Zestawu narzędzi EASY](#) zapewnia, że może on być wykorzystany do zaspokojenia szerokiego zakresu potrzeb edukacyjnych:

- **Krótkoterminowe warsztaty i seminaria** - zestaw narzędzi EASY może być z powodzeniem stosowany w krótkich lub wyizolowanych warsztatach koncentrujących się na konkretnych stereotypach, takich jak stereotypy związane z płcią, wiekiem lub rasą. Ćwiczenia mogą być wykorzystywane do stymulowania dyskusji i krytycznego myślenia.
- **Dostosowane doświadczenia edukacyjne** odpowiednie do warsztatów tematycznych w firmie, zindywidualizowane sesje edukacyjne dostosowane do konkretnych potrzeb uczących się, szkolenia o elastycznym tempie, szkolenia mające na celu wzmocnienie pozycji niektórych zmarginalizowanych grup, takich jak Romowie lub długotrwale bezrobotni itp.
- **Programy społeczne**, takie jak publiczne pokazy filmów, po których następują dyskusje prowadzone przez ekspertów lub członków społeczności, lub współpraca ze szkołami i organizacjami młodzieżowymi w celu zaoferowania warsztatów wykorzystujących działania mające na celu edukację młodych ludzi na temat stereotypów.
- **Rozwój zawodowy nauczycieli**, zwłaszcza w zakresie programów szkoleniowych dla nauczycieli na temat tego, jak wykorzystywać filmy i komiksy do nauczania o stereotypach i krytycznego myślenia. Zestaw narzędzi EASY może również pomóc edukatorom w doskonaleniu własnych umiejętności nauczania i opracowaniu skutecznych strategii angażowania dorosłych uczniów, ponieważ przewiduje aktywne działania edukacyjne, takie jak odgrywanie ról, symulacje, debaty itp.

- **Włączenie do kursów długoterminowych** - działania z Zestawu narzędzi EASY mogą być włączone do większych programów, takich jak kurs umiejętności korzystania z mediów, gdzie działania EASY mogą być wykorzystane do nauczenia uczestników krytycznej analizy reprezentacji medialnych lub kurs komunikacji międzykulturowej, gdzie działania edukacyjne EASY mogą być wykorzystane do zbadania stereotypów kulturowych i komunikacji międzykulturowej.

Dania

Zestaw narzędzi EASY jest częścią projektu EASY zorientowaną na bezpośrednie zastosowanie. Celem zestawu narzędzi jest zapewnienie łatwo dostępnych działań dydaktycznych, które edukatorzy mogą wykorzystać podczas pracy nad przełamywaniem stereotypów i dyskryminacji. Ćwiczenia są starannie dobrane, przetestowane i ocenione i mogą być wykorzystywane do pracy z kontrowersyjnymi tematami, takimi jak stereotypy i dyskryminacja, ale z założeniem wątków 'zabawy' lub gry. Jest to seria ćwiczeń z wybranymi komiksami i filmami z katalogu. Poszczególne ćwiczenia obejmują zarówno ćwiczenia elektroniczne, jak i analogowe, indywidualne i grupowe. Niektóre ćwiczenia wymagają od edukatora większego przygotowania niż inne, np. komiksy wymagają krótszego przygotowania pod względem poznania treści niż filmy, ponieważ należy obejrzeć film przed przygotowaniem się do i wykorzystaniem ćwiczenia. W opisie każdej z aktywności zwraca się uwagę na konieczne przygotowanie (oglądanie filmu, znajdowanie komiksów) oraz na założenia metodologiczne/dydaktyczne, sugerujące dobór film/komiks dla danego ćwiczenia i celu, w jakim planuje się sekwencję nauczania.

Działania mogą być wykorzystywane w wielu różnych typach/poziomach edukacji.

Jak wspomniano wcześniej, projekt EASY jest przeznaczony do nieformalnej edukacji/kursów, co ma większy sens w innych krajach zaangażowanych w projekt, ale HF & VUC FYN skupił się na operacjonalizacji projektu, tak aby działania były również bardzo istotne w kontekście duńskim, gdzie edukacja formalna jest ważniejsza. Działania mogą być zatem wykorzystywane w edukacji na wszystkich poziomach, na przykład:

Szkoła podstawowa

Nauczyciel w szkole podstawowej może skorzystać z jednego z tych ćwiczeń, jeśli zauważy, że uczniowie znęcają się nad sobą nawzajem. Nękanie może być oparte na płci, religii lub czymś zupełnie innym. W takim przypadku różne ćwiczenia mogą pomóc klasie przedyskutować, jakiego języka używają, opisując siebie nawzajem. Nauczyciel może też odkryć, którzy uczniowie prezentują dyskryminujące postawy, a następnie zaangażować się w dialog z tą grupą uczniów na temat wpływu dyskryminacji na innych ludzi.

Działania na poziomie szkoły podstawowej można również wykorzystać np. w związku z dniami tematycznymi, w których różne poziomy klas są mieszane. W ten sposób można stworzyć przestrzeń, w której uczniowie mogą otwarcie dyskutować bez ograniczeń wynikających z dynamiki klasy, co czasami może być przeszkodą. Lub, jak opisano w powyższym przykładzie, jeśli klasa ma szczególne wyzwania związane z relacjami i zastraszaniem.

Na przykład ćwiczenia związane z filmem dokumentalnym na temat zmiany płci mogą być bardziej odpowiednie dla szkół średnich, gdzie uczniowie są dojrzałi i wkraczają w wiek nastoletni i wiedzą więcej na ten temat niż dzieci w szkole podstawowej.

Ćwiczenia są gotowe, starannie opisane i ustrukturyzowane i mogą być wykorzystane natychmiast po otrzymaniu instrukcji, ale mogą również służyć jako katalog inspiracji, które ćwiczenia/działania są odpowiednie do omawiania i pracy z kontrowersyjnymi tematami, które koncentrują się na relacjach między ludźmi.

Szkoła średnia II stopnia

Ponieważ nauczyciele HF&VUC FYN byli częścią projektu EASY, zestaw narzędzi jest bardzo odpowiedni dla szkół średnich II stopnia. Oprócz wykorzystania go w taki sam sposób, jak w szkołach podstawowych, w odniesieniu do mobbingu lub budowania relacji, oto kilka sugestii, w jaki sposób zestaw narzędzi jest szczególnie odpowiedni dla szkół średnich II stopnia:

- Ponieważ komiksy nie wymagają takiego samego przygotowania jak oglądanie filmu przed jego wykorzystaniem, działania edukacyjne z ich wykorzystaniem są odpowiednie dla krótkich sekwencji, np. części modułów. Na przykład, zajęcia z języka francuskiego mogą wykorzystać komiks o Joannie d'Arc do nauczania o wybitnych francuskich kobietach, nawet w języku francuskim! Na zajęciach z religii można wykorzystać ten komiks do omawiania żywotów świętych. Na zajęciach z historii można analizować, które źródła są dobre i jak stwierdzenia ewoluują w czasie, czyniąc ten komiks punktem wyjścia do takiej właśnie dyskusji.

Zajęcia te są najbardziej odpowiednie dla nauk społecznych, gdzie zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Ministerstwa Edukacji należy zająć się perspektywą płci i dyskryminacją. Zajęcia z psychologii również byłyby oczywistym forum do wykorzystania tych ćwiczeń, ponieważ dotyczą one materiałów i tematów związanych z ludźmi.

Filmy/dokumenty wymagają większego przygotowania od nauczycieli i/lub uczniów, ponieważ zazwyczaj trwają około 1-2 godzin, jednak mogą być wykorzystywane w szerokim zakresie, w kilku modułach, w różnych tematach i do różnych celów. Na przykład serial Grace i Frankie jest odpowiedni dla tematów: relacje międzyludzkie, konstelacje rodzinne, współczesne rodziny, działania biznesowe, a zatem może być wykorzystywany w wielu różnych tematach. Film fabularny Hotel Marigold może być wykorzystany w kontekście Anglii i jej kolonii lub z naciskiem na język, na przykład na lekcjach języka angielskiego. Film dokumentalny o zmianie płci (The Passing) można wykorzystać w przedmiotach przyrodniczych, takich jak biologia, gdzie omawiane są płcie biologiczne, ale także w przedmiotach takich jak psychologia i nauki społeczne, gdzie wzorce społeczne są traktowane na różne sposoby i można pracować nad tym, jak społeczeństwo rozwija się w odniesieniu do postrzegania płci.

Programy studiów licencjackich

Praca nad przełamywaniem stereotypów i dyskryminacji powinna bez wątpienia mieć miejsce we wszystkich instytucjach edukacyjnych, ale jest szczególnie istotna w profesjonalnych programach licencjackich, które kształcą ludzi w dziedzinie edukacji, zdrowia i nauk społecznych. Programy te przygotowują do miejsc pracy, w których można spotkać różnorodną rzeszę ludzi, dlatego działania projektu EASY ułatwiają dorosłym studentom przygotowanie się do spotkania ze światem z otwartymi ramionami.

Na przykład ćwiczenie z maską (film dokumentalny: „Maska, w której żyję”) może być świetnym ćwiczeniem w edukacji zdrowotnej, gdzie kształci się wiele kobiet i gdzie istnieje niebezpieczeństwo powielania stereotypów płci w zawodach usługowych. Aktywność ta może zadziałać np. w zespołach zarządzających lub zespołach pracujących nad reklamą lub przyciąganiem mężczyzn i kobiet do programu studiów, by dowiedzieć się, jakie wartości cenią kandydatki, i w ten sposób dostosować instytucję edukacyjną do przyciągnięcia kandydatów płci męskiej, używając terminów i zwrotów, przemawiających do wartości poszukiwanych przez kandydatów płci męskiej. Podczas szkolenia można również pracować nad integrowaniem środowisk wyraźnie podzielonych ze względu na płeć, wykorzystując pracę nad sobą i postrzeganiem męskości zilustrowanymi w filmie.

Komiksy dotyczące różnic w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn są dopasowane do programów studiów społecznych, szkolących przyszłych pracowników administracji, zarządzania lub pracy socjalnej. W ćwiczeniu tym pracujemy w grupach, dążąc do zrozumienia przyczyn różnic w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn i analizując sposoby ich eliminowania. Szczególną cechą tego ćwiczenia jest to, że wszyscy członkowie grupy są wysłuchiwanymi, muszą argumentować swoje stanowisko i/lub zostać przekonani, że czyjeś argumenty są lepsze, i ostatecznie zgadzają się w wyborze najlepszego ujęcia koncepcji lub frazy zaczerpniętej z kreskówek. W ten sposób uczący się poszerzają swoje horyzonty i dowiadują się więcej o tym, dlaczego świat działa tak, a nie inaczej.

W programach pedagogicznych innowacyjnym pomysłem może być wykorzystanie aktywności wokół komiksu „Ona jest mamą”. Efektywność tego ćwiczenia polega na tworzeniu w grupach historii, która może być bardzo stereotypowa lub może po prostu otworzyć się na myślenie „nieszablonowe”, np. jak wyglądałby świat bez stereotypów.

Edukacja nieformalna

W duńskim kontekście projekt EASY koncentrował się przede wszystkim na opisywaniu i wykorzystywaniu działań w programach edukacji formalnej, takich jak HF&VUC FYN, ale zaplanowane działania mogą być wykorzystane np. w szkołach ludowych, gdy tematem jest płeć, równość, różnorodność lub stereotypy. Kryterium wyboru aktywności w szkołach ludowych będzie temat lub cel, a następnie wykorzystanie ćwiczeń w odpowiednim kontekście.

Grecja

Zestaw narzędzi może być postrzegany jako nieocenione źródło inspiracji lub gotowy do wykorzystania w kontekście szkoleniowym materiał dla różnych grup, takich jak

- edukatorzy dorosłych
- trenerzy korporacyjni
- organizacje pozarządowe
- formalne i nieformalne ośrodki szkoleniowe

Jeśli chodzi o działania opracowane dla każdego filmu lub komiksu, można je postrzegać jako uzupełniające się nawzajem lub jako samodzielne narzędzia do osiągnięcia ukierunkowanych celów edukacyjnych dla uczestników szkolenia.

Zestaw narzędzi jest uważany za szczególnie przydatne narzędzie dla edukatorów, którzy świadczą swoje usługi w wymagających / trudnych kontekstach szkoleniowych (edukacji formalnej, poza formalnej lub nieformalnej), które wymagają dodatkowej uwagi w zakresie zarządzania stereotypami.

Polska

W latach 2009-2010¹⁴, Polacy byli jednym z najdłużej i najczęściej kształcących się narodów w Europie. Aż 91% młodych ludzi w Polsce w wieku 19-24 lata wciąż się uczyło. Obecnie typowym polskim problemem edukacyjnym (niestety incydentalnie opisywanym w badaniach) jest ograniczanie się osób dorosłych do form kształcenia niezbędnych do podjęcia lub utrzymania pracy. Wynika to po części z bardzo częstych zmian w prawie dotyczącym nadawania kwalifikacji zawodowych. Innym powodem wydaje się być utrata zaufania dorosłych Polaków do możliwości rozwoju wynikających z edukacji permanentnej. Niezależnie od przyczyny, obserwujemy koncentrację ofert edukacyjnych dla dorosłych na „zaletach” zawodu. Bagatelizuje się kwestie kształtowania postaw wolnych od stereotypów i dyskryminacji, podając argument, że „nie ma na to czasu”.

Sugestie zawarte w [ZESTAWIE NARZĘDZI EASY](#) są wskazówką, jak szybko aktywować refleksję dorosłych uczących się, a tym samym dać im szansę na zmianę sposobu myślenia o innych i postępowania wobec nich. Konstrukcja działań edukacyjnych w [ZESTAWIE EASY](#) w pełni odpowiada polskim założeniom i uwarunkowaniom prowadzenia edukacji dorosłych w przestrzeni formalnej i poza formalnej. Różnorodność aktywności (krótkie, dłuższe, online i stacjonarne, na różnych poziomach ram kwalifikacji itp.) jest istotnym czynnikiem motywującym do ich stosowania.

¹⁴ Eurostat 2010, cytowane w: <https://rynekpracy.pl/monitor/polacy-ucza-sie-dluzej-od-wiekszosci-europejczykow> [12.08.2024]

Portugalia

Zestaw narzędzi EASY stanowi unikalne i adaptowalne źródło wiedzy dla edukacji dorosłych w Portugalii, wykorzystujące filmy i komiksy do otwarcia znaczących dyskusji na temat stereotypów, dyskryminacji i powiązanych kwestii społecznych. Ten zestaw narzędzi wprowadza innowacyjny model edukacyjny w kontekście portugalskim, łącząc zasoby multimedialne z interaktywnymi działaniami, aby zaangażować dorosłych uczniów w sposób, który wydaje się istotny, powiązany i inspirujący. Poprzez wybór pięciu filmów lub seriali telewizyjnych i dziewięciu komiksów, tworzy przestrzeń dla dorosłych do refleksji nad tymi ważnymi tematami, zachęcając jednocześnie do osobistej i wspólnej eksploracji.

Każdy zasób w zestawie narzędzi EASY jest połączony z zestawem ćwiczeń, które zachęcają uczestników do rozważenia różnych perspektyw i kwestionowania własnych założeń. Przykładowo, ćwiczenia obejmują odgrywanie ról, quizy i dyskusje grupowe, a także kreatywne projekty, takie jak kręcenie krótkich filmów lub projektowanie kampanii. Te różnorodne działania oferują dynamiczne podejście, które pasuje do różnych stylów uczenia się i preferencji, zapewniając, że wszyscy uczący się mogą zaangażować się w znaczący sposób. Dodatkowo, zestaw narzędzi pozwala nauczycielom wykorzystać te ćwiczenia jako trampolinę do szerszych zastosowań: te same interaktywne formaty można dostosować do innych tematów wykraczających poza stereotypy, takich jak integracja społeczna, świadomość kulturowa, a nawet umiejętności cyfrowe.

Szczególnie cenną cechą tego zasobu jest jego elastyczność. Ćwiczenia zostały zaprojektowane tak, aby można je było dostosować w różnych środowiskach edukacyjnych. Na przykład, nauczyciel może zmodyfikować ćwiczenie polegające na odgrywaniu ról na temat stereotypów, by odnieść się do konkretnych obaw społeczności lub może zachęcić uczących się do tworzenia komiksów na inne tematy społeczne związane z ich życiem. W ten sposób nauczyciele mogą korzystać z tej samej struktury i metodologii zawartej w zestawie narzędzi EASY, aby tworzyć nowe ćwiczenia, które będą rezonować z uczniami, niezależnie od tematu.

Wykorzystanie filmów i komiksów jako podstawy tych działań wprowadza również poczucie nowoczesności i kreatywności w podejściu do nauki, czyniąc edukację dorosłych bardziej atrakcyjną i dostępną. Media te w naturalny sposób zachęcają do krytycznego myślenia i empatii, a ich włączenie do edukacji dorosłych pokazuje, jak uczenie się może być zarówno wnikliwie, jak i przyjemne. Zestaw narzędzi EASY stanowi zatem cenne narzędzie w portugalskim sektorze edukacji dorosłych, z potencjałem inspirowania uczniów, jednocześnie wyposażając ich w wiedzę i pewność siebie, aby kwestionować uprzedzenia społeczne w ich własnym życiu.

4. WNIOSKI

Podsumowując, niniejszy przewodnik naświetlił różnorodny zakres alternatywnych narzędzi opracowanych w ramach projektu EASY, które są obecnie dostępne dla edukatorów dorosłych w celu zwalczania stereotypów dotyczących wieku i płci w edukacji dorosłych. Włączając te innowacyjne zasoby do własnych praktyk kształcenia, edukatorzy dorosłych mogą wspierać bardziej integracyjne i równościowe środowisko uczenia się. Przedstawione tutaj zalecenia dla poszczególnych krajów nie tylko podkreślają unikalne konteksty kulturowe, które wpływają na skuteczność tych narzędzi, ale także zachęcają edukatorów do dostosowania swoich strategii, w celu lepszego zaspokojenia potrzeb różnorodnych uczących się.

Wzywamy do działania!

Idąc naprzód, ważne jest, aby pozostać otwartym na ciągłe uczenie się i współpracę z kolegami z różnych krajów, dzieląc się spostrzeżeniami i doświadczeniami, które mogą wzbogacić nasze wspólne wysiłki na rzecz obalenia stereotypów. Narzędzia te, choć uważane za w pełni rozwinięte i wzajemnie się uzupełniające, są również uważane za podlegające ulepszeniom i zmianom w miarę upływu czasu. Zachęcamy więc wszystkich potencjalnych użytkowników do ich dostosowywania, modyfikowania, a nawet rozszerzania, by spełnić indywidualne wymagania i potrzeby zespołów edukacyjnych.

Razem możemy wzmocnić pozycję wszystkich uczących się, zapewniając, że edukacja służy jako siła transformacyjna zarówno dla jednostek, jak i społeczności Unii Europejskiej.